

Joxe Azurmendiren hitzak gogora dakartza 2017an kulturak zer eman duen jasotzen duen zenbaki honetako artikulugile gazteenak bere kronikan. Itziar Ugartek jokoan zer dugun eta joko zelaiak zein izan behar duen azpimarratzeko erreferentziatzen du Azurmendiren aipu hau: «Euskal nazioa atomizaturik dago. Bildu egin behar da, kulturgintzak esan lezake bakarrik non bildu. Horixe da gure kulturgintza: herrigintza, naziogintza, komunitate baten berregintza». Aldarri edo bideorri edo *desideratum* hori lerroartea josiz doan hari bat dela –esplizituago batzuetan eta inplizituago bestetan– suma daiteke Ugarterenarekin batera datozen beste berderatzi artikulu idatzitan eta sei artikulu grafikotan.

Denak ari dira kultura herria hizkuntza hiruko *klasiko* horren baitatik, aldez edo moldez, aipatu edo ez. Baina ez hortik bakarrik. Ageri da, gero eta presenteago gainera, osagai *berriago* bat, ertzetik datorrena baina erdigunean bere lekua hartzera datorrena etorri ere: generoa, emakumea, berdintasuna, edo deitu beldurrik gabe feminismoa; edota 'herria' kontzeptuaren muinean kokatu eta herria bere osotasun eta betetasunean hartu behingoz. Eta horri guztiari gehitu tresna ezinbesteko bat: benetan eroalea izango den transmisioa –Ugarteren hitzetan, «azkura errea» eragiten duena, transmisio ezak, jakina–, eta, osatzeko, nolakotasun *berri* bat, hori ere funtsera datorrena eta dagoeneko bertan kokatua dena: digitalitatea.

Herria kultura hizkuntza generoa berdintasuna transmisioa digitalitatea. Esan liteke zazpi oin horien bueltan gabiltzala etengabe sormenari habia bat eraikitzeke ahalegina egiten, ekosistema ahul baina erresistente horri bideak irekitzen. Baita joan berri den 2017an ere. Ez alferrik, artikulu hauetako gehienak Maialen Lujanbio bertsolariak bere bigarren txapela jantzi izanaren eraginpean osatu dituzte. Bereziki bai Axi marrazkilariak eta bai Kattalin Minnerrek ere, txapelketaz jardun baitute. Minerrek, txapelketan genero ikuspegia txertatzeari dagokionez, «gaietan sekulako eraldaketa egin dela» iritzi dio. Eta horrekin galdera berriak etorri direla: «Norentzako dira gaiak? Nola heltzea lortu dute? Nola bizi dute feminismoa bertsolariek? Entzuleek?». Bide batez esanda, galdera berri horiek kulturgintzaren esparru guztietara iritsi dira. Eta alarma bat ere bai: berdintasuna lortu delako ilusioaren atzean egon daitekeen desberdinkeria iraurarazteko estrategiari adi egon beharra dagoela.

Olatz Beobide antzerkilariak oholtza gaineko edota pantailen atzeko lanaren disezio bat egin du, eta kultur politikarako hainbat neurriren beharra azpimarratu. Kasik lau hamarkada daramatza taularen bueltan. Eta taula, muinean, transmisioa dela dio.

Picassoren *Guernica* afera baliatzen du Miren Rubiok geure buuruaren iruditeriaren nolakotasunaz eta eraikitzeke moduez hausnar egiteko. Jon Eskisabelek euskal musika berriaren hirugarren baga aipatzen digu –feminismoaren hirugarren baga bizi dugun hone-tan, kasualitatea ote?–, eta «garai bateko diskurtso eta formulek agortze sintomak erakusten dituztela». Adur marrazkilariak eta Ira-txe Retolazak begiratu diote literaturari. Retolazak euskal narrati-baren erronka bestelako estetika literarioak jorratzean ikusten du, fantasiaren, absurdoaren, abangoardiaren edo errealismo soziala-ren bideak berrartzean.

Expraik umorez erreparatu dio arteari. Haizea Barcenillak ez hain-beste. 2016ko Donostiako kultur hiriburutzak utzi duen ajearen gogorra begien aurrean jarri digu. Galder Perezek euskarazko an-tzerkia txikira hordagoa jotzera kondenatua dagoela dirudiela dio, eta Diego Pallésekin dantzaren tradizioa eta berrikuntza hartu ditu iruditan. Maialen Goñik, berriz, zineman, handirako hordagoak ira-bazi duela gogorarazten digu *Handia* filmarekin –Patxi Gallegok bere artikulu grafikoan Altzoko Handia eta *Errementari*-a bat egi-ten ditu–, azken 30 urteetako euskarazko film ikusiena izan baita. Bide eginez doa euskal zinema, bide eginez doan bezala heda-bideak digitalki kontsumitu eta sare sozialetan barrena *bizitzeko* geure egin dugun ohitura, Xabier Landabideak dioen moduan, «agian, (euskal) komunikazioaren ekosistema garaikidearen ezau-garri nabarmen eta harrigarrienetakoa da giza komunikazioaren baitan gertatzen ari diren aldaketa sakoneko eta azeleratuetara moldatzeko eta ohitzeko gaitasuna». Horren adibide, Bertsolari Txapelketa Nagusia nola *kontsumitu* dugun, ze bat-batekotasunez eta ze gailuren bitartez, non eta nola. Aldaketa hemen da, jakina, aspalditik gainera, hori ilustratzen du Aritz Irigoienek marrazkiak.

Unai Iturriagak azken puntua bota du, ohi bezala, bere kontraza-letik: ados, esango balu legez, ados, herria kultura hizkuntza gene-roa berdintasuna transmisioa digitalitatea ados, baina galdera bat, bada nork gorpuztuko duen? Bada urik igerilekuan?

2017ak eman duena horraino. Zenbakia bukatzeko, Alberto Ba-randiaran Hekimeneko zuzendariak komunikabideen eremuari ar-gazki doitua egin dio. Eta etorkizunera begira jarri gaitu, euskarazko herri ekimeneko hedabideak eta erakunde publikoak lantzen ari di-ren itunaren beharrezkotasuna jomugan.